

1998.09.19.

A légköri viszonyokról

„...nem gondolom, hogy a távbeszélés efféle hősei a kormány szándékait váltják valóra. Tisztában vagyok azzal, hogy nem a Fidesz-politikusok biztatják őket efféle politikai szerepvállalásra. És mégsem tarthatom véletlennek, hogy éppen mostanában méltatnak ismét fenyegető figyelmeinkre.”

„Még megvagy?” – kérdi a reggeli telefonáló. „Még meg.” – „Nemsokára a Dunában leszel” – válaszolja biztatón. Elcsevegek néhány percig vele. Nemrég jöttem haza külföldről, és mielőbb otthon szeretném érezni magam. E törekvésemet – tapasztaltam már nemegyszer – a leghatékonyabban az mozdítja elő, ha érintkezhetem hazám söpredékével. Ezt elmagyarázom neki egy másik alkalommal (mert már több mint egy hete telefonál, naponta többször is), de kevés megértésre találok. „Nem sokáig laksz már a Belgrád rakparton – mondja. – Kinyírunk valamennyieteket, mint a hitsorsosaidat annak idején!” Kínos helyzet. Nekem nincsenek hitsorsosaim, mert vallástalan vagyok. Ráadásul a zsidó nacionalizmust semmivel sem utálok kevésbé, mint mondjuk a magyart. De ha a tisztelt söpredék mocskol, akkor nem határolhatom el magam a többi leköpdösöttől. Vagyok olyan ostoba, hogy érvek után kutatok. Megkérdem tőle, hogy amikor imádkozik, büdös zsidónak, rohadt zsidónak vagy aljas zsidónak nevezi-e Krisztust. „Ne haragudj – feleli. – Krisztus nem volt zsidó.”

Efféle szövegekkel utoljára Boross Péter kormánykodása idején kedveskedtek nekem, amikor a televízió számos hírműsora és Parabola című hecczsumnálja rendszeresen hazaárulónak becézett. Az akkori hiszterizált hangulatban megszorodtak a népművészet modern művelői: a névtelen levélírók és telefonálók. Bizonyos kórokozók csak megfelelő légköri viszonyok között kelhetnek életre. Hogyan lehetséges, hogy a választások után ilyen hamar előbújtak odúikból és repedéseikből?

Hogy elébe vágjak a szándékos félreértéseknek, rögvest leszögezem: nem gondolom, hogy a távbeszélés efféle hősei a kormány szándékait váltják valóra. Tisztában vagyok azzal, hogy nem a Fidesz-politikusok biztatják őket efféle politikai szerepvállalásra. És mégsem tarthatom véletlennek, hogy éppen mostanában méltatnak ismét fenyegető figyelmeinkre.

Több mint egy hónapos távollét után hazatérve leginkább a kormányzati stílus eldurvulása döbrentett meg. A bukott koalíció az 1994-es választások után érthetetlen módon arra törekedett, hogy ne használja fel a választók akaratából megszerzett kétharmados többségének előnyeit, miközben az akkori ellenzék alkotmányos diktatúráról pövedált. A jelenlegi koalíció a józan ésszel és a szavak hagyományos értelmével dacolva mindent megtesz annak érdekében, hogy ahol lehet, kétharmadosra növelje néhány százalékos választási győzelmét. Minden tartalmi kritériumot nélkülöző, formális érvelésüket a kormány álláspontjának megfogalmazói csak agresszívan adhatják elő, a hatalom erőszakos hangsúlyaival.

A verbális erőszak áthatja e kormány hétköznapijait. Kifogásolható hírvű pártkorifeusait kiemelt fontosságú állami hivatalok élére nevezi ki, ahol – ha úgy tetszik nekik – eltüntethetik korábbi kópéságaik nyomait, és ahol eljátszhatják Damoklész kardjának szerepét bírálóik és ellenfeleik feje fölött. A szóban forgó urak ugyanis csak ímmel-

ámmal védekeznek a szaporodó vádak ellen, ehelyett hatalmi pozícióik birtokában fenyegetőznek. Megírtam már: az európai ember, ha az igazmondás nem áll érdekében, a legrosszabb esetben hihető hazugságokat próbál kiagyalni; a gengszter és a maffiózó viszont nem arra tör, hogy higgyenek neki, hanem arra, hogy féljenek tőle. Eközben a kormányelnök a bizalmas munkatársai ellen felmerült konkrét vádpontok vizsgálata helyett régi, pártállami recept szerint összehangolt cselszövést szimatol, és figyelemelterelés céljából hangzatos ellenvádakkal hozakodik elő. Ez a trükk az új koalíció parlamenti taktikájának vezérfonalává vált: ha például kinevezési gyakorlatát bírálják, akkor a Horn-kormány 1994-es kinevezési gyakorlatát vizsgálattatja meg parlamenti bizottsággal. Az ilyen eljáráshoz pattogó hang szükséges, vezéri tenor és muszklimutogató gátlástalanság.

Ha egy jobboldali kormány stílusa agresszív, akkor egykettőre kibuknak belőle a nacionalizmus sablonjai. Még külföldön olvastam, német lapokban: miniszterelnökünk Brüsszelben azt hangsúlyozta, hogy a magyar állam és a magyar nemzet határai nem esnek egybe. Természetesen nem akad józan ember, aki azonosítaná ezt a két fogalmat. De ha aktuálpolitikai következtetést vonunk le különbözőségükből, akkor egykettőre elvbarátai leszünk Milosevicnek, aki már évek óta arra hivatkozva gyilkolászik, hogy a szerb állam és a szerb nemzet határai nem esnek egybe. Továbbá akkor feltétel nélkül együtt kell rezdülnünk az oroszokkal, akik országhatáraikon túl, a balti államokban is képviselik az orosz nemzet érdekeit, a maguk fenyegető módján. Az állam és a nemzet határai igen gyakran nem esnek egybe. Ha az államok vezetői mindenütt az össznemzeti érdekek politikai képviselőit vállalkoznának, akkor a világ ketrecbe zárt, marakodó kutyákra emlékeztetne a leginkább. Nálunk nincs háborús veszély, de a nemzet fogalma a kormányfő idézett megnyilatkozása folytán kilép abból a kulturális és történelmi kontextusból, amelyben jelenleg is értelmezhető, és befelé fétissé válik, rossz ösztönök gyújtópontjává, kifelé pedig rozsdás szöggé, mely a szomszédos államokba bök.

Trianonnak és az ezt követő ellenforradalmi korszaknak köszönhetően a nemzeti retorika kibontakozása a faji elfogultságokat is serkenti nálunk. Minthogy szláv, germán és román eredetű honfitársaink nem rekeszthetők ki a „magyar” fogalmából, és ez nem redukálható a honfoglalók egyenes ágú leszármazottaira, a „magyar” kifejezés, mely eleve feltételezi a fehér bőrszínt, tehát a magyar anyanyelvű hazai cigányokat nem foglalja magában, egybeolvad a „keresztény” megjelöléssel, melyet előzőleg megfosztanak vallási tartalmától. Ha megalakul nálunk mondjuk a Keresztény Fogorvosok Egyesülete, akkor – minthogy a gyökértömés módszere nem függ felekezeti hovatartozástól – e megjelölés pusztán azt mondja ki, hogy ennek az egyesületnek a tagjai nem zsidó származásúak. Az úgynevezett nemzeti tábor, melyet az ifjú liberálisok hosszabb jegyesség után a magukévá tettek, a nemzetet nem történelmileg kialakult kulturális közösségnek, hanem származási és vallási kritériumok függvényének tekinti, és kirekeszti belőle azokat, akik nem felelnek meg a „magyar” és a „keresztény” fentebb vázolt fogalmának. Innen nézve pedig már feldereng a láthatár szélén a követelés, hogy az ily módon magyartalanítottak távozzanak más országba, és ha erre nem hajlandók, akkor a Dunába vagy a gázba.

Szárnyakat ad ennek a jámbor óhajnak, hogy a fajgyűlölet több mint fél évszázados szünet után szervezett formában parlamenti képviselőhez jutott. Ez azért különleges vészjós fejlemény, mert a nyugat-európai példáktól eltérően a mi jobbközép kormányunk jobb felé végtelenül nyitott. Elfogadja a honi nemzeti szocialisták állandósult parlamenti támogatását, együttműködik velük a médiakuratóriumokban,

és már nem is titkolja örömét, amiért zsinóros hacukájukban felsorakoznak a hipermodern kormányzat budapesti főpolgármester-jelöltje mögé. Egy olyan párttól, amely liberálisnak vallja magát, és amely alelnököt ad a Liberális Internacionálénak, elképesztő teljesítmény, hogy előbb a harcosan antiliberális, populista Torgyánt tünteti ki a „polgár” megjelöléssel, majd sutyiban Csurkákra is kiterjeszti e fogalom védőszárnyait. Bekövetkezett, amire néhány évvel ezelőtt még a Fidesz legpesszimistább kritikusai sem számítottak: a legújabb légköri viszonyoknak köszönhetően összenőtt, ami nem tartozott össze. Nem kis mértékben ennek tulajdonítom, hogy reggelenként egy potenciális gyilkossal cseverészhettek.

Eörsi István

A szerző író